

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН 2024-2028 ОНЫ 14 МЕГА ТӨСӨЛ

Монгол Улсын эдийн засгийн өсөлтийг хурдасгах, экспортын орлогыг нэмэгдүүлэх, эрчим хүчний хараат байдлыг бууруулах, дэд бүтцийг хөгжүүлэх зэрэг чухал ач холбогдолтой 14 мега төслийн товч мэдээллийг хүргэж байна.

1. Гашуунсухайт-Ганцмод, Ханги-Мандал, Шивээхүрэн-Сэхээ боомтуудын хил дамнасан төмөр зам, терминал

 Зорилго: Экспортын хүчин чадал нэмэгдэж, экспортын орлого 2 дахин, төмөр замаар нүүрс экспортлох хүчин чадал хэмжээг 3 дахин, зорчигч болон ачаа тээврийн нэвтрэх хүчин чадал 2 дахин нэмэгдэх.

 Санхүүжилт: БНХАУ-ын Эксим банк, шууд хөрөнгө оруулалт.

Хүрэх үр дүн:

- Экспортын орлого **2 дахин нэмэгдэнэ**.
- Тээврийн зардал **50% буурна**.
- Төмөр замаар нүүрс тээвэрлэх хүчин чадал **3 дахин нэмэгдэнэ**.

 Ач холбогдол: Эдгээр төслийг хэрэгжүүлснээр нийт экспортын хүчин чадал 40 сая тонноор буюу Гашуунсухайт-Ганцмод боомт 20 сая тонн, Ханги-Мандал боомт 10 сая тонн, Шивээхүрэн-Сэхээ боомт 10 сая тонноор нэмэгдэж, экспортын орлого 2 дахин, төмөр замаар нүүрс экспортлох хүчин чадал 3 дахин, тээврийн хэрэгсэл хилийн боомтоор түргэн шуурхай нэвтрэх, экспортын өрсөлдөх чадварыг дээшлүүлж, логистикийн зардал буурах боломж бүрдэнэ.

2. Монгол-Францын хамтарсан ураны төсөл

 Зорилго: Ногоон эрчим хүч болох цөмийн эрчим хүчний үндсэн түүхий эд 68.9 мянган тонн ураныг үйлдвэрлэж, нүүрсэнд суурилсан цахилгаан станцуудтай харьцуулахад улс орнуудын хүлэмжийн хийн ялгарлыг 3.9 тэрбум тонноор бууруулж, уур амьсгалын өөрчлөлттэй тэмцэнэ

 Санхүүжилт: БНФУ-ын ЗГ-ын шууд хөрөнгө оруулалт

🎯 **Хүрэх үр дүн:** Жилд 2500 тн ураныг нийт 33 жилийн хугацаанд үйлдвэрлэх ба төслийн нийт хугацааны турш улс, орон нутагт төлөх татвар 5.2 тэрбум ам.доллар төвлөрүүлнэ.

⚡ **Ач холбогдол:** Франц, Европын Холбооны стандартад нийцсэн уран олборлох шинэ техник технологи, нөү хау-г Монголд нутагшуулж, шинэ төрлийн үйлдвэр баригдах, нарийн мэргэжлийн, өндөр үнэлэмжтэй 1600 мэргэжилтэн бэлтгэж, монгол иргэдээс чадварлаг хүний нөөц бүрдүүлнэ.

3. Газрын тос боловсруулах үйлдвэр

📌 **Зорилго:** Тус төслийг хэрэгжүүлснээр импортын хараат байдлыг бууруулах, шатахууны үнийг бие даан, уян хатан зохицуулах боломж бүрдэнэ.

💰 **Санхүүжилт:** БНЭУ-ын Эксим банк, Монгол Улсын Хөгжлийн банк, Эрдэнэс Тавантолгой ХК

🎯 **Хүрэх үр дүн:** Шатахууны дотоодын хэрэгцээний 55-60 хувийг хангана. Нефть-химийн аж үйлдвэрийн шинэ салбар бий болно. Жилд 1.5 сая тонн түүхий тосноос 1.3 сая тонн бүтээгдэхүүн гарган авна.

⚡ **Ач холбогдол:** Нефть-химийн аж үйлдвэрийн шинэ салбар бий болно. Түлш, шатахууны импортын хамаарлаас гарна.

4. Эрдэнэбүрэнгийн 90 МВт-ын усан цахилгаан станц

📌 **Зорилго:** Баруун бүсийн эрчим хүчний хараат байдлыг арилгах.

💰 **Санхүүжилт:** БНХАУ-ын хөнгөлөлттэй зээл.

🎯 **Хүрэх үр дүн:** Усан сан үүсгэснээр **1,14 тэрбум м3** хэмжээний цэвэр усны нөөц бүрдэж, жилд 366 сая кВт.цаг цахилгаан эрчим хүч үйлдвэрлэнэ. Хүлэмжийн хийг жилд ойролцоогоор 756.6 мянган тонн нүүрс шатаасантай тэнцэх хэмжээний 1.3 сая тонн нүүрсхүчлийн хийн ялгаралтыг бууруулна.

⚡ **Ач холбогдол:** Баруун бүсийн аймгуудын эрчим хүчний хангамжийг сайжруулна

5. Тавантолгой 450 МВт-ын дулааны цахилгаан станц

 Зорилго: Өмнөд бүсийн уул уурхайн эрчим хүчний хэрэгцээг дотоодоос хангах.

 Санхүүжилт: Төрийн өмчит ААН-ийн хөрөнгө оруулалт, Төр, хувийн хэвшлийн түншлэл, бусад эх үүсвэр

 Хүрэх үр дүн: Говийн бүсийн стратегийн орд газруудыг эдийн засгийн эргэлтэд оруулж, тэдгээрийг дотоодын эрчим хүчний системээс хангаж, импортын эрчим хүчний хэрэглээг хязгаарлан жилд **120-140 сая ам. долларын** гадагш чиглэсэн валютын урсгалыг дотооддоо үлдээж, улс болон орон нутгийн төсөвт жилд 34.5 сая ам. долларын татвар, хураамжийг төвлөрүүлнэ.

 Ач холбогдол: Уул уурхайн бүсийн эрчим хүчний хангамжийг тогтвортой болгоно.

6. Нүүрс-хими, кокс-химийн цогцолбор

 Зорилго: Metallургийн үйлдвэрлэлийг эх орондоо хөгжүүлэх, улмаар гарган авсан коксыг өндөр үнэтэйгээр экспортлох боломж бий болгохоос гадна коксын үйлдвэрлэлийг дагалдан хөгжүүлэх шаардлагатай химийн үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх боломжийг бүрдүүлнэ.

 Санхүүжилт: Төр, хувийн хэвшлийн түншлэл

 Хүрэх үр дүн: Кокс эрчим хүчний үйлдвэр нь 2.7 сая тонн баяжуулсан нүүрсийг боловсруулж 2 сая тонн кокс боловсруулж, 1.7 МВт эрчим хүч үйлдвэрлэнэ.

 Ач холбогдол: Дагалдах бүтээгдэхүүнийг боловсруулж төрөл бүрийн химийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэж химийн үйлдвэрлэлийн түүхий эдийг дотооддоо хангах боломжийг бүрдүүлэх. Харин кокс-химийн үйлдвэрийн хувьд эрчим хүчний хэрэглээнд коксыг боловсруулахад гарч байгаа бүтээгдэхүүнийг ашиглах нь эдийн засгийн хувьд үнэ цэнийг алдагдуулахаар, өөрөөр хэлбэл химийн үйлдвэрийн дагалдах үйлдвэрлэл, бүтээгдэхүүн бий болсноор химийн үйлдвэрлэл хөгжинө. Ингэснээр өртөг шингэсэн бүтээгдэхүүн бий болгох, хувийн хэвшил, ЖДҮ-ийг дэмжих боломжийг бүрдүүлнэ.

7. Зэс боловсруулах үйлдвэр

 Зорилго: Жилд 560 мянган тонн зэсийн баяжмал боловсруулж, 125 мянган тонн катодын зэс, 72 кг алт, 38.2 тонн мөнгөн гулдмай болон 182 мянган тонн элементийн хүхэр үйлдвэрлэж, 1.1 тэрбум ам.долларын борлуулалтын орлогыг бүрдүүлнэ

 Санхүүжилт: Төрийн өмчит ААН-ийн хөрөнгө оруулалт, Төр, хувийн хэвшлийн түншлэл, бусад эх үүсвэр

 Хүрэх үр дүн: Катодын зэсийн үйлдвэр нь дотоодын зэс утас, кабель, цахилгаан тоног төхөөрөмж үйлдвэрлэх салбарыг хөгжүүлэхэд томоохон хувь нэмэр үзүүлнэ. Үйлдвэрээс гарган авах 182 мянган тонн элементийн хүхэр нь химийн болон бордооны үйлдвэрлэлд өргөн ашиглагдах тул нэмүү өртөг шингэсэн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх боломжийг нэмэгдүүлнэ

 Ач холбогдол: Тухайн цогцолборт хэрэгжих боломжтой шинэ шинэ төслүүдийн ашигт ажиллагаанаас шалтгаалж, тасралтгүй өсөн нэмэгдэх бүрэн боломжтойн дээр ажлын байр нэмэгдүүлэх, гадаад дотоодын томоохон хөрөнгө оруулагчдыг татах, урт хугацаанд үйл ажиллагаа эрхлэх боломжийг бүрдүүлэх, жижиг, дунд үйлдвэрийг хөгжүүлэх хөтөлбөрүүдийн бодит хэрэгжилтийг хангах суурь нөхцөлийг бий болгоно.

8. Орхон-Онги, Хэрлэн-Тоонот ус дамжуулах хоолой барих

 Зорилго: Экологийн төслийн үр ашгийг дээшлүүлэн эдийн засгийн эргэлтэд оруулах, говийн бүсийн уул уурхайн өсөн нэмэгдэж буй усны хэрэгцээг хангах

 Санхүүжилт: Төр, хувийн хэвшлийн түншлэл, бусад эх үүсвэр

 Хүрэх үр дүн: Хүлэмжийн хийн ялгарлыг 30 мянган тонн оор бууруулж, 51.6 тэрбум м3/с цэвэр усыг хуримтлуулна.

 Ач холбогдол: Говийн бүс нутаг дахь эдийн засгийн хөгжил, хуурайшилтыг багасгах, нэмэлт усны нөөц нь хот суурин газар руу чиглэх хүн амын төвлөрөлтийг багасгах, хүн ам, хөдөө аж ахуйн зориулалтаар ашиглах усны хэрэглээг хангах, цөлжилтийг бууруулах, отор нүүдлийг багасгах олон талын ач холбогдолтой.

9. Эгийн голын 310 МВт-ын усан цахилгаан станц

 Зорилго: Оргил ачааллын үед импортыг орлож бүс нутгийн эрчим хүчний хараат байдлыг шийднэ.

 Санхүүжилт: Төр, хувийн хэвшлийн түншлэл, бусад эх үүсвэр

 Хүрэх үр дүн: Усан сан үүсгэснээр 5.7 тэрбум м³ хэмжээний цэвэр усны нөөц бүрдэж, жилд 606 сая кВт.ц цахилгаан эрчим хүч үйлдвэрлэнэ. Түүхий нүүрсний хэрэглээг жил бүр 438,7 мянган тонноор, хүлэмжийн хийн ялгаруулалтыг 709 мянган тонноор бууруулна.

 Ач холбогдол: ОХУ-д жил бүр төлдөг 45-50 сая ам. долларын импортын төлбөрийг хэмнэнэ. Төвийн бүсийн нэгдсэн сүлжээнд горим тохируулгын эх үүсвэр бий болно.

10. Гангийн цогцолбор

 Зорилго: Тус төслийг хэрэгжүүлснээр дотоодын тасралтгүй нэмэгдэж байгаа ган арматур болон бусад ган бүтээгдэхүүний хэрэгцээг дотооддоо бүрэн хангах зорилтын хүрээнд 1.0 сая тонн ган бэлдэц, бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэнэ.

 Санхүүжилт: Төр, хувийн хэвшлийн түншлэл, бусад эх үүсвэр

 Хүрэх үр дүн: Эхний ээлжид 100.0 мянган тн хүчин чадалтай шууд ангижруулах төмрийн үйлдвэрийг барьснаар “Дарханы Төмөрлөгийн үйлдвэр” ХХК-ийн үйл ажиллагааг тогтвортой болгож, цаашлаад 1.2 сая тн ган хайлуулах үйлдвэрийг барьж байгуулах

 Ач холбогдол: Эдгээр үйлдвэрүүд ашиглалтад орсноор энэ төрлийн бүтээгдэхүүнүүдээс хамаарах гадагшаа чиглэсэн валютын урсгалыг хязгаарлах, зарим төрлийн нэмүү өртөг шингэсэн эцсийн бүтээгдэхүүнүүдээс нэмэлт экспортын орлого олох боломжтой болох юм.

11. Алт цэвэршүүлэх үйлдвэр

 Зорилго: Алт цэвэршүүлэх үйлдвэрийг дотооддоо байгуулж ашиглалтад оруулснаар Монгол Улсын газрын хэвлий доорх алт, мөнгө, үнэт металлыг өөрсдөө боловсруулж, дэлхийн стандартад нийцсэн алтан болон мөнгөн гулдмай, бэлэг дурсгалын гулдмай, үрэл, ялтас зэрэг цэвэршүүлсэн бүтээгдэхүүн дотооддоо үйлдвэрлэж эхлэх юм.

 Санхүүжилт: Төр, хувийн хэвшлийн түншлэл, бусад эх үүсвэр

 Хүрэх үр дүн: Алтыг дотооддоо цэвэршүүлж, мөнгөжүүлэх

⚡ **Ач холбогдол:** Монгол улсын эрдэнэсийн санг арвижуулах, гадаад валютын улсын нөөц нэмэгдүүлэх, төгрөгийн ханш тогтворжуулахад чухал үүрэгтэй.

12. Сэргээгдэх эрчим хүч ба тархмал эх үүсвэр барих

📌 **Зорилго:** Эрчим хүчний импортын цахилгаан хэрэглээг бууруулж бүс нутгийн эрчим хүчний хангамж сайжирна.

💰 **Санхүүжилт:** Төр, хувийн хэвшлийн түншлэл, бусад эх үүсвэр

🎯 **Хүрэх үр дүн:** Нар, салхины эх үүсвэрээс **1.38 тэрбум кВт.ц** эрчим хүч үйлдвэрлэнэ. Нар, салхины эх үүсвэрээс 1 кВт.ц-ын тариф 4-5 цент буюу хямд үнэ бүхий цэвэр эрчим хүчээр хэрэглэгчдийг хангах боломжтой.

⚡ **Ач холбогдол:** Түүхий нүүрсний хэрэглээг жил бүр 586,5 мянган тонноор, хүлэмжийн хийн ялгаруулалтыг салхин станца 693,6 мянган тонн, нарны цахилгаан станц 244,8 мянган тонноор тус тус бууруулна.

13. Үндэсний хиймэл дагуул

📌 **Зорилго:** Харилцаа холбооны үндэсний хиймэл дагуулыг хөөргөснөөр Монгол Улсын газар нутгийг бүрэн хамарсан, орон зайн ялгаваргүй харилцаа холбооны бие даасан сүлжээ үүсгэж интернэт суурьтай бүх төрлийн харилцаа холбооны үйлчилгээг бүх иргэн, аж ахуйн нэгжид үзүүлэх боломжийг нээнэ.

💰 **Санхүүжилт:** Улсын төсөв болон БНФУ-ын нэн хөнгөлөлттэй зээл

🎯 **Хүрэх үр дүн:** Гамшгийн ослоос шалтгаалж амиа алдах хүмүүсийн тоог 30 хувь бууруулна; Агаарын бохирдлыг хэмжинэ; Зудын гамшиг 10 хувь буурна; Ой хээрийн түймэр 10 хувь багасна; Алслагдсан бүс нутгийн эрүүл мэндийн зардал 10 хувь буурна; Боловсролын ялгаа 50 хувиар багасна.

⚡ **Ач холбогдол:** Жил бүр транспондер түрээслэн телевиз, интернэт, хөдөлгөөнт холбооны сүлжээ, харилцаа холбооны үйлчилгээг алс зайд дамжуулахад ашиглахад гаргаж байгаа зардлыг хэмнэж, дотоодын зах зээлд үлдээх боломж бүрдэнэ.

14. Чойбалсан-Бичигт чиглэлийн төмөр зам

 Зорилго: Монгол Улсын төмөр замын сүлжээг өргөжүүлж, олон улсын тээвэр, худалдааг хөнгөвчлөх

 Санхүүжилт: Төр, хувийн хэвшлийн түншлэл, бусад эх үүсвэр

 Хүрэх үр дүн: Дорнод, Сүхбаатар аймгуудын нутгаар дамжин өнгөрөх бөгөөд “Улаанбаатар төмөр зам” ХНН-ийн Эрээнцав-Чойбалсан чиглэлийн 238 км төмөр замтай холбогдоно.

 Ач холбогдол: Монгол Улсаар дамжин өнгөрөх экспортын хэмжээ нэмэгдэж, Европ-Азийг холбосон транзит тээврийн шинэ гарц бий болж, эдийн засагт онцгой ач холбогдол үзүүлнэ.
